

Rogslösa

- Ägs av Svenska kyrkan
- Tillhör Dals församling, Linköpings stift
- Kyrkan är öppen dagligen sommartid, i övrigt efter överenskommelse med församlingen

En dörr från 1200-talet med fantasi-eggande figurframställningar i järnsmide är det som framför allt har gjort Rogslösa kyrka känd.

Rester av vikingatida kristna gravhällar visar att det fanns en kyrka i Rogslösa redan under 1000-talet. En bjälke från den tidigare träkyrkan har återanvänts i den nuvarande stenkyrkans takkonstruktion.

Stenkyrkan har en komplicerad byggnadshistoria. Tornet är det enda som återstår av en romansk kyrka, byggd senast vid 1100-talets

mitt. De romanska tornen hade ofta en läktare eller en övervåning, där byggherren och hans familj kunde ta del av mässan. Så tycks det ha varit i Rogslösa. En tidig grav under torngolvet förmodas tillhöra den person som lät bygga kyrkan för privata behov. Den romanska kyrkan ersattes på 1200-talet med den nuvarande, vars östra del ovanligt nog är korsformad. Årsringsdateringar talar för att ombyggnaden skedde i etapper.

I Östergötland finns en rad bevarade kyrkdörrar med smidesdekor från 1100-talet och början av 1200-talet. Mest berömd är

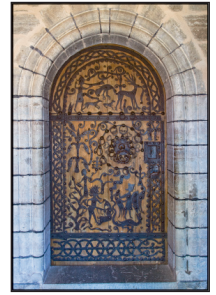
Från läktaren får man en översikt över 1200-talskyrkans valf och korsformade korparti. Vid Erik Lundbergs restaurering 1958–59 fick kyrkan ny bänkinredning och modern armatur.

Vid restaureringen på 1950-talet byggdes ett nytt vapenhus för att skydda den berömda dörren.

Den välhuggna portalen från 1200-talet har flyttats tillbaka till sin ursprungliga plats efter att en tid ha suttit i väster.

Den lurblåsande jägaren är troligen en herreman, eftersom han har både jakthund och jaktfalk.

Hjorten är ofta en symbol för Kristus. Här ser det nästan ut som om hjorten talar – det kommer ett språkband ur munnen.

Smeden har lagt ned stor möda på att smycka ramen med en varierad dekor.

Runt dörrens ringhandtag och på några andra ställen sitter små järnringar som rasslar och kan skrämja bort onda andar.

Kvinnan kan vara Eva, som har klättrat upp i kunskapens träd, utformat med många grenar som kanske bär frukter.

Ärkeängeln Mikael med eleganta vingar har tappat sitt svärd men slåss fortfarande mot draken, som symboliserar det onda.

Ormen ska nog ses tillsammans med det som kanske är kunskapens träd till vänster. Ormen är en av få detaljer som är utsmidd och inte gjord av plåt.

Djävulen börjar avbildas först på 1200-talet. Man kan inte ta miste på att han är ondsint här, där han pinar en kvinna. Kanske är det svavelångor som kommer ur hans mun.

Södra korsarmen och den ovanliga absiden byggdes kanske av specialister från Alvastra kloster. Altaret i utbyggnaden försvann när man tog upp en ny ingång i öster.

dörren i Rogslösa, som är prydd med flera figurscener. Längre trodde man att dörren hörde till de äldre, eftersom man tyckte att några av motiven såg hedniska ut. Nyligen har dock trävirket i dörren kunnat dateras till cirka 1275. Dörren är därmed tillverkad för den gotiska 1200-talskyrkan. Smidesdekoren är välkomponerad och fyller ut hela dörren. Längs kanterna löper flätade bårder och mitt på dörren finns ett stort runt beslag för ringhandtaget. Små metallringar hänger runt ringbeslaget och längs gångjärnsbanden. De rasslar och klirrar när man öppnar dörren.

Dörren innehåller livfullt berättade scener med människor, växter och djur, utförda som siluetter i klippt och bearbetad plåt. Slingor och andra ornament fyller ut resten av ytan. På dörrens övre del framställs en jaktscen, som många forskare förgäves har försökt tolka. En lurblåsande man med toppig hatt jagar en ståtlig hjort och ett mindre djur, kanske en hare. Till sin hjälp har jägaren både

hund och jaktfalk. Många gamla folksagor och legender handlar om jakter. I en av de mer kända visar sig den jagade hjorten vara Kristus. Hjorten brukar då vara avbildad med ett kors mellan hornen, men så är inte fallet i Rogslösa.

Längre ned på dörren finns två träd, utformade på olika sätt. Ormen längst ned talar för att det ena är kunskapens träd. Kvinnan i trädet är kanske Eva och syftar i så fall på syndafallet. Hon har också tolkats som en frälst själ på väg till himlen. Alldeles intill syns en stor djävul med bockskägg, svans och klövar. Med en taggig eldgaffel plågar han en person som han håller i håret. Längst till höger strider ärkeängeln Mikael med ett nu borttappat svärd mot en drake, en annan symbol för det onda. Mikael's änglavingar är prydligt utvikta. På huvudet har han något som ser ut som en biskopsmitra, eller kanske är det bara en högt kammad frisyr.

Dörrens mångtydiga bilder har stimulerat folkfantasin, och flera sägner knyter den till det mystiska Omberg, berget som "ommar" (ångar). Den vanligaste berättar att dörren har suttit i drottning Ommas borg och att man stulit den från trollen. Den till namnet okände smeden har också gjort några järnbeslagna kyrkkistor i Finnveden i Småland, även de med hjortar.

Dörren sitter i en portal som har motsvarigheter i Linköpings domkyrka, både när det gäller form och huggteknik. Det gäller även detaljer i kyrkans 1200-talsvalv. Inte vem som helst hade möjlighet att anlita tidens främsta specialister på stenhuggning och smide. Kanske var det kyrkans gamla ägarfamilj som låg bakom, kanske någon av de aristokrater som hade en ledande ställning i Östergötland på 1200-talet. Jakten med falk dominerar på Rogslösadörren, och även om det är svårt att avgöra vilken legend som skildras var falkjakt något som under medeltiden förknippades med furstar och herremän.

Kyrkans läktare i väster och i norr dekorerades på 1730-talet med bilder ur "Hjärtats saga". Hjärtat är en stark symbol inom katolicismen och var det också för 1700-talets fromma pietister.

